

Exam. Code : 103202

Subject Code : 1015

B.A./B.Sc. 2nd Semester

ECONOMICS

(Indian Economy)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt all questions of Q. No. 1, each question carries 2 marks and attempt any **ONE** question out of **TWO** questions of the **four units** and each question carries 20 marks.

1. (i) What do you mean by dualistic economic structure of Indian Economy ?
- (ii) Discuss the objectives of economic planning.
- (iii) What is disinvestment ?
- (iv) What are the major sources of tax revenue of Central Government ?
- (v) Define underemployment and structural unemployment.
- (vi) Discuss the features of Private Sector in India.
- (vii) Mention the causes of population explosion.

- (viii) Distinguish cottage and small scale industries.
- (ix) Discuss poverty and poverty line.
- (x) Difference between composition and direction of foreign trade.

UNIT—I

- 2. Critically examine the economic, social and environmental effects of Green Revolution.
- 3. Discuss the impact of WTO on Indian Agriculture.

UNIT—II

- 4. Discuss the main features of recent industrial policy. How it is different from the industrial policy of 1956? Explain.
- 5. Discuss the role of Public Sector in the Industrial Development of India. Also discuss its problems.

UNIT—III

- 6. Distinguish balance of trade and payments. Describe the causes of adverse balance of payments in India. Suggest measures to correct it.
- 7. Examine the role of multinational corporations with reference to India. What is the policy of government regarding MNC?

UNIT—IV

8. Discuss the present terms and conditions regarding division of financial resources between centre and states in India.
9. Analyse the chief features of the growth of population in India since 1951.

(PUNJABI VERSION)

ਨੋਟ :— ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

1. (i) ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਬਣਤਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?
- (ii) ਆਰਥਿਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (iii) ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?
- (iv) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰ ਰਾਜਸਵ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ?
- (v) ਠੇਕਾ (underemployment) ਅਤੇ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (vi) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (vii) ਜਨਸੰਖਿਆ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।

(viii) ਕਾਟੇਜ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

(ix) ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(x) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਹਰੇ ਇਨਫਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਨਾਤਮਕ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
3. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ (WTO) ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—II

4. ਹਾਲੀਆ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਹ 1956 ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਸਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਇਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਉ।

7. भारत ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ। ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੀ ਨੀਤੀ ਹੈ?

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਜਨ ਬਾਰੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
9. 1951 ਦੇ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।

(HINDI VERSION)

ਨੋਟ :—ਪ੍ਰश्न संख्या 1 के सारे प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं तथा प्रत्येक यूनिट में दिए गए दो प्रश्नों में से एक प्रश्न करो। प्रत्येक प्रश्न के 20 अंक हैं।

1. (i) भारतीय अर्थव्यवस्था की द्वैतवादी आर्थिक संरचना से आप क्या समझते हो ?
- (ii) आर्थिक योजना के उद्देश्यों की चर्चा करो।
- (iii) विनिवेश क्या है ?
- (iv) केंद्रीय सरकार के कर राजस्व के मुख्य स्रोत क्या हैं ?
- (v) ठेका (underemployment) तथा संरचनात्मक बेरोज़गारी को परिभाषित करो।

- (vi) भारत में निजी क्षेत्र के लक्षणों की चर्चा करो।
- (vii) जनसंख्या विस्फोट के कारणों का उल्लेख करो।
- (viii) कुटीर तथा लघु उद्योगों के मध्य अंतर बताइये।
- (ix) गरीबी तथा गरीबी रेखा की चर्चा करो।
- (x) दिदेशी व्यापार की संरचना तथा दिशा के बीच अंतर बताइये।

युनिट—I

2. हरित क्रांति के आर्थिक, सामाजिक तथा पर्यावरणीय प्रभावों का आलोचनात्मक परीक्षण करो।
3. भारतीय कृषि पर विश्व व्यापार संगठन (WTO) के प्रभावों की चर्चा करो।

युनिट—II

4. हालिया औद्योगिक नीति के मुख्य लक्षणों की चर्चा करो। यह 1956 की औद्योगिक नीति से भिन्न कैसे है? व्याख्या करो।
5. भारत के औद्योगिक विकास में सार्वजनिक क्षेत्र की भूमिका की चर्चा करो। इसकी समस्याओं की भी चर्चा करो।

युनिट—III

6. व्यापार और भुगतान संतुलन के मध्य अंतर स्पष्ट करो। भारत में भुगतान के प्रतिकूल संतुलन के कारणों का वर्णन करो। इसको सुधारने के उपाय सुझाइये।

7. भारत के संदर्भ में बहुराष्ट्रीय निगमों की भूमिका का परीक्षण करो। बहुराष्ट्रीय कंपनी के बारे में सरकार की क्या नीति है ?

युनिट—IV

8. भारत में केंद्र तथा राज्य के मध्य वित्तीय संसाधनों के विभाजन के बारे में वर्तमान नियमों तथा शर्तों पर चर्चा करो।
9. 1951 के बाद भारत में जनसंख्या वृद्धि के मुख्य लक्षणों का विश्लेषण करो।